

Такриз

ба автореферати диссертатсияи Муродова Нигина Сулаймоновна дар мавзуи “Масъалаҳои модернизатсияи сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: хусусиятҳои асосӣ, шаклҳои амалишавӣ ва натиҷаҳои он”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ

Яке аз ҷанбаҳои муҳими тағйироти иҷтимоӣ дар ҷомеа ин татбиқи иқдомот барои ташаккули ниҳоду арзишҳои муносиб ба талаботи одамон ва инчунин дар посух ба интизориҳои муҳити берунӣ мебошад. Дар чунин ҳолат иқдоми мазкур метавонад дар шакли нусхагирии бевоситаи ниҳоду арзишҳои муносибдонисташаванда аз муҳити дигар сурат гирад ва ё онҳо ба таври мустақолна барномарезӣ гардида, барои таъмини талаботи рушди ҷомеа хидмат намоянд. Чунин шеваи таъмини талаботи рушди ҷомеаро дар илм бо истилоҳи имрӯзигардонӣ ё модернизатсия ифода мекунанд, ки он ҷузъи муҳими ҳаёти ҷамъиятии ҳар як мамлакат ба шумор меравад. Бинобар ин таҳти иқдомоти модернизатсиясозӣ кулли соҳаҳои ҳаёти ҷомеа метавонанд қарор гиранд ва аз ин ҷиҳат онро вобаста ба ин соҳаҳо ба шаклҳои гуногун, аз ҷумла модернизатсияи иқтисодӣ, сиёсӣ, фарҳангӣ ва ғайра низ гурӯҳбандӣ мекунанд.

Ҷумҳурии Тоҷикистон низ бо касби истиқлолияти давлатӣ бо тақия ба омилҳои болозикр роҳи модернизатсиякунонии ҳаёти ҷамъиятии худро ихтиёр намуд. Самараи чунин иқдомот ташаккули чунин низоми ҷамъиятӣ гардид, ки имрӯз ҳузури фаъолияти гуногунҷанбаи афроду ниҳодҳои иҷтимоӣ сиёсиро дар ҷомеа таъмин сохта истодааст. Аз ин дидгоҳ таҳқиқи масъалаи мазкур, ки аз ҷониби диссертант Муродова Н. С. татбиқ шудааст, барои илмҳои ҷамъиятшиносии мо қолиб ва аз арзиши муносиби илмӣ бархурдор аст. Яъне бо итминон метавон гуфт, ки рисолаи Муродова Н. С. дар мавзуи “Масъалаҳои модернизатсияи сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: хусусиятҳои асосӣ, шаклҳои амалишавӣ ва натиҷаҳои он” ба масъалаҳои муҳими даврони

тағйирпазирии модерни-затсионии кишвари тозаистиклол бахшида шудааст. Ба андешаи муаллиф ташаккули ҷомеаи муосир омили муҳими рушди давлатдорӣ демократӣ, ҳуқуқбунёд ва ҷомеаи воқеан озод, таҳаммулпазир ва таҳкими ҷомеаи маданӣ мебошад.

Мубрамии таҳқиқи мавзӯ бо дар раванди инкишофи демократӣ қарор доштани Тоҷикистон ва дар чунин ҳолат зарурати муайян намудани унсурҳои муҳими ҳамбастагӣ, таҳкими истиқлолияти давлатӣ ва соҳибхитиёрии миллӣ ба амал меояд, ки дар раванди модернизатсияи системаи сиёсии Тоҷикистон нақши барҷаста дорад. Инчунин ба фикри муаллиф дигаргуниҳои куллие, ки дар ҳаёти ҷомеа ба вуҷуд меоянд, тағйиротҳои мувофиқро дар афкори мардум талаб доранд, зеро бе тағйири сатҳи ҷаҳонбинӣ дар шуури сиёсӣ, фарҳанг ва психологияи одамон ҳалли масъалаҳои муҳими ҷомеаи демократӣ ғайриимкон мегардад. Бинобар ин, ташаккули нигоҳи сиёсии ҳар як инсон бо назардошти таъмини рӯҳияи мустақилияти миллӣ ва истиқлолият, таъсиси ҷомеаи башарию демократӣ яке аз вазифаҳои меҳварӣ дар раванди гузариш ба ҳолати сифатан нави раванди сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Онҳо, бешубҳа ба таҳлил ва арзёбии илмӣ ниёз доранд.

Яке аз падидаҳои меҳварии инкишофи ҷомеаи муосир ташаккул ва инкишофи ҷомеаи маданӣ мебошад, ки таъсири он ба равандҳои сиёсӣ бараъло намудор буда, ба таҳлили илмӣ ниёз дорад. Инкишофи институтҳои ҷомеаи маданӣ бе шахсони фаъоли иҷтимоӣ ва иттиҳодияҳои мустақил ва ташаббускор номумкин аст. Чунин воқеият ба ташаккули ҷомеаи маданӣ замина мегузорад ва бешубҳа яке аз унсурҳои самти илмиро дар омӯзиши равандҳои сиёсии Тоҷикистон собит месозад.

Имконияти истифодаи концепсияҳои бунёдгарию модернизацсияро дар тадқиқи раванди сиёсии Тоҷикистон ва муқоисаи онҳо бо равандҳои ҳамто дар кишварҳои дигар ҳолати муҳими тадқиқоти мазкурро ташкил медиҳад. Зеро падидаҳо ва таҷрибаҳои инкишофи кишварҳои “олами сеюм”, ки зарурати илмиро пайдо намуда, чун концепсияҳои инкишоф эътироф гардидаанд, дар

чараёни таҳлили равандҳои кишвари мо мақоми махсусро соҳиб гардидаанд. Муаллифи рисолаи диссертатсионӣ Муродова Н.С. зарурияти омӯзиши масъалаҳои дар боло зикршударо дарк намуда, дар таҳқиқоти хеш онҳоро мавриди таҳқиқ ва баррасӣ қарор додааст.

Автореферати диссертатсияи Муродова Н.С. Диссертатсия аз мундариҷа, номгӯи ихтисораҳо, муқаддима, тавсифи умумии тадқиқот, се боб, нух параграф, баррасии натиҷаҳо, хулоса ва рӯйхати адабиёт иборат буда, дар ҳаҷми 318 саҳифаи матни чопӣ иҷро шудааст.

Муаллиф дар муқаддима мубрамияти мавзӯи таҳқиқот ва дараҷаи омӯзиши мавзӯи таҳқиқотиро асоснок намудааст. Дар тавсифи умумии таҳқиқот дар хусуси объекти таҳқиқот, мавзӯи таҳқиқот, мақсади таҳқиқот, асосҳои назариявӣ методологии таҳқиқот, навгонии илмии таҳқиқот, ҳолатҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда ва ғайра ифода ёфтаанд.

Дар боби аввали диссертатсия, муаллиф асосҳои назариявӣ методологии тадқиқи модернизатсияи системаи сиёсии ҷомеаи гузариш мавриди баррасии амиқ қарор додааст, ки он аз се зербоб иборат мебошад. Муаллиф дар асоси муносибатҳои илмӣ оид ба фаҳми моҳиятии раванди модернизатсияи ҷомеаи муосир ва ҳолатҳои ташаккули он ҳарф зада, ба ғояҳои илмӣ мутафаккирони поягузори назарияи модернизатсияи сиёсӣ таъя намудааст. Концепсияҳои асосии модернизатсияи сиёсӣ ба таври пурра баррасӣ гардиданд, ки дарки ҳамаҷонибаи дурнамои онро дар асоси таҷрибаи илмиву амалӣ маълум месозанд.

Дар автореферат аз ҷониби муаллиф намунаи анъанавии системаи сиёсӣ, ки бо сохтори иҷтимоии табақавӣ ҷомеа, мутлақияти ҳокимияти сиёсӣ, шаклҳои авторитарии идоракунии, моноидеология ва мавҷуд набудани волоияти қонун муайян мегардад, тавзеҳ меёбад. Намунаи муосири системаи сиёсӣ ҳамчун сохтори мураккаби иҷтимоии ҷомеа баромад менамояд. Ба он пайдоиши ҳаракатҳои воқеии иҷтимоӣ, ташаккули унсурҳои ҷомеаи маданӣ, гузариш ба системаи намоёндагии ҳокимияти давлатӣ (парламентаризм) ва

шаклҳои демократии идоракунӣ, аз ҷумла институти интихобот, низоми бисёрҳизбӣ ва плюрализми арзишҳо хос мебошад.

Дар боби дуюми диссертатсия Муродова Н.С. хусусиятҳо ва унсурҳои асосии модернизатсияи системаи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистонро мавриди тадқиқи амиқи илмӣ қарор додааст ки, он аз се зербоб иборат мебошад. Дар ин бахши рисола асосан ба тадқиқи ташаккул ва инкишофи модернизатсияи системаи сиёсӣ, чараёни дигаргуниҳои сиёсӣ, муҳимияти қабули дигаргунӣ ва таъсири он ба таҳлили асосҳои модернизатсионии ҷомеа бахшида шудаанд. Чараёни дигаргуниҳои сиёсии фазои баъдисоветиро муаллиф ба ду марҳила, трансформатсияи баъдикоммунистӣ ва модернизатсия тақсим менамояд. Хосиятҳои замони муосири инкишофи Тоҷикистонро рисола навис дар автореферат бо дастовардҳои демократии системаи сиёсии навташкил бо унсурҳои он, ташаккули асосҳои конституционӣ, низоми бисёрҳизбӣ, самаранокии низоми интихоботӣ ва ғайра алоқаманд менамояд. Ба андешаи диссертант Тоҷикистон дар раванди модернизатсионӣ ба самти демократия тадриҷан ва боэътимод қадам мезанад ва кӯшиши бунёди демократияро бо назардошти принципҳои он тақозо менамояд.

Боби сеюми рисола масъалаҳои баҳамтаъсиррасонӣ ва ҳамоҳангии институтҳои ҷомеаи маданӣ ва давлати иҷтимоӣ дар раванди модернизатсияи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистонро фаро мегирад. Ба андешаи муаллиф самти модернизатсияи соҳаи иҷтимоиву сиёсӣ танҳо ба воситаи рушди институтҳои давлативу ғайридавлатӣ, ҷустуҷӯи роҳу воситаҳои муносиби баҳамтаъсиррасонӣ ва ҳамоҳангии фаъолияти онҳо амалӣ мегардад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон шакли асосии баҳамтаъсиррасонии босубот дар мавҷудияти созмонҳои ғайриҳукумати мухталиф ва иттиҳодияҳои ихтиёрӣ ба амал бароварда мешавад, ки аҳамияти иҷтимоиро пайдо мекунад.

Дар хулоса натиҷаҳои ба даст овардашуда ва тавсияҳои муаллиф барои истифодаи амалии натиҷаҳои тадқиқот баён гардидаанд. Натиҷа, хулоса ва тавсияҳои муаллиф барои муайян кардани самтҳои асосии рушди минбаъдаи

модернизатсияи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон, роҳ ва воситаҳои таҳкиму такмили он мусоидат менамоянд. Барои ба амал баровардани тавсияҳои муаллиф консепсияи ислоҳоти сиёсиро вобаста ба қабули унсурҳои модернизатсионӣ зарур меонад, ки метавонанд ҳамчун барномаҳои стратегии давлатӣ баромад кунанд. Муаллиф таъкид месозад, ки зарурати маълумсозии ғояи миллӣ чун андешаи таҳкимбахши миллат бояд пайдо гардад, ки он барои ташаккули шуури ҷамъиятӣ, худшиносии миллӣ ва амалинамоии барномаҳои стратегӣ кӯмак менамояд.

Дар баробари дастовардҳои зикршуда барои беҳтар дастрасии фаҳми хонандагон шудани назари муаллиф тавсия мегардад, ки истилоҳоти зимни таҳлили масъала истифодашаванда бояд устувор ва контекстуалӣ бошанд. Масалан, аз ҷӣ иборат будани таносуби истилоҳоти истифодашавандаи “ҷомеаи муосир”, “ҷомеаи замонавӣ”, “дигаргунӣ”, “тағйирот” ва ғайра норавшан аст. Инчунин истифодаи истилоҳи “консепсияҳои бунёдгари” бар ивази “консепсияҳои бунёдӣ” каме костагии маъноиро ба вуҷуд овардааст. Вале дар умум натиҷа ва нуктаҳои навини илмии барои ҳимоя пешниҳодшуда саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳанд.

Автореферат ва қорҳои илмие, ки доир ба мавзӯи таҳқиқотӣ дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи ватанӣ ва хориҷӣ ҷоп гардидаанд, мазмуни асосии рисолаи диссертатсиониро ба таври васеъ инъикос менамоянд ва арзиши илмӣ доранд.

Хулоса, автореферати диссертатсияи Муродова Нигина Сулаймоновна ба талабот ҷавобгӯӣ буда, муаллифи он сазовори шарафӣ гардидан ба дараҷаи илмии доктори илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандро ва технологияҳои сиёсӣ мебошад.

Муқарриз:

Доктори илмҳои фалсафа, профессор.

Директори Маркази тадқиқоти стратегии

назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон *Ҳабибӣ* Усмонзода Х. И.

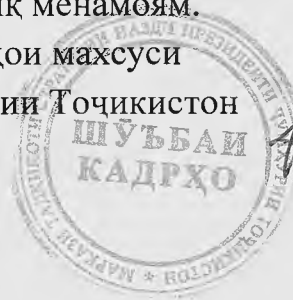
734025, ҚТ, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 89

E-mail: khidiev@mail.ru Тел. моб.: (+992) 93-453-10-08

Имзои Х. И. Усмонзодаро тасдиқ менамоем.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси

МТС назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Шодиева З. Д.